

Эхэ хайхан нютагаа эд хамта мандуулаар!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
МАРТЫН
26
Хабарай дунда
сагаагшан туушай
барыи 7
ВТОРНИК
гарагай 3
№57 (19397)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

БҮГЭДЭ БУРЯАДУУДАЙ ХОЁРДОХИ СЪЕЗД ТУХАЙ

Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съезд байгша оной мартын 25-да хүдэлмэрээ эхилээ. Съездын урда тээ "Буряад арадай ажаһуудал, ёһо заншалнууд" гэхэн уран бэлитгэйшүүлэй бүтээлнүүдэй выставкэ Ц.Сампиловай нэрэмжэтэ Уран зурагай музейдэ баярай оршон байдалда нээгдэбэ.

Удаань Х.Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай фойе соо "Гэсэрэй хайндэр" гэхэн фото-зурагуудай выставкэ нээгдэбэ.

Театрай танхим соо Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съездын делегадуудай, харюусалгата тушаалтадай, айлашадан бүтээлнүүдэе эзэлхэнэй удаа тайзан дээрэ уригдаһан Епи-Лодой ринбүүшэ съездын хүдэлмэридэ амжалта хүсэн, үшалаа бүтээбэ. Эмхидхэлэй комитэдэй түрүүлэгшэ, ВАРК-ын Президент Д.-Н. Дугаров орлогто үгэ хэлэжэ, съезде нээгээ. Съездын хүдэлмэридэ хабаадажа байһан Россин Федерацийн харюусалгата тушаалтадай, республикынгаа хүтэлбэрлэгшэдтэй, Гүрэнэй Дүүмын депутатуудтай съездын делегадууды танилсуулба. Съездын хүдэлмэридэ Россин Үндэһэтэдэй болон федеративна харилсаанай хэрэгүүдэй министрствын үндэһэтэдэй хэрэгүүдээр департаментын начальнигай орлогшо Александр

Глебович Колмыков, Россин Соёлой министрствын дэргэдэхэ бага үндэһэ яһатанай болон үндэһэн соёлой автономинуудай таһагай начальник Зоя Юмцараевна Цыренова, Бүхэдэлхэйн монголшуудай федерацийн президент Дашин Бямбасүрэн гэгшэд уригдаһан байна.

Буряад Республикын Президент А.В. Потапов, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. Семёнов, Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Ч. Нимаева болон бусад хүтэлбэрлэгшэд съездын хүдэлмэридэ хабаадана. Россин олон хотонуудай, Шэтын, Эрхүүгэй, бусад газар нютагуудһаа Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съезддэ хурагдаһан 328 делегадай 311-ниинь бүрихэдэ абтаа. Хурадаанай президентүүдэ 60 хүн хурагдаба.

Съездын нээгдэхэн ушараар Буряад Республикын Президент А.П. Потапов амаршалын үгэ хэлэжэ, арадай ёһо заншал, хэлэ бэшэг хүгжөөхэ талаар республика дотор хэгдэжэ байһан ажал хэрэгүүд, ВАРК-ын үүргэ, олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэри тухай тогтобо.

Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съездын хүдэлмэри зорилготойгоор мандатна, редакционно, тоололгын комиссинууд,

секретариат делегадуудай олонхиин дуутаар хурагдаһан байна.

1995 оной декабриин 18-да болоһон ВАРК-ын хамтын пленум дээрэ баталагдаһан асуудалнууд, тодорхойлолбол, ВАРК-ын ажал ябуулга тухай тоосоон, шагалтын болон мандатна комиссинуудай тоосоонууд, ВАРК-ын хүтэлбэрлэхэ зургаанууды хураага тухай асуудалнууд съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхээр баталагдаба.

Тиихэдэ нэмэлтэ болгон, буряад арадай конгресс бии болгохо тухай, мүн Санкт-Петербургийн дасан дэмжэхэ тухай асуудалнууды съездын делегадууд зүбшэн хэлсэхэ. ВАРК-ын табан жэлэй ажал ябуулга тухай асуудалаар президент Д.-Н. Дугаров элдхэл хээ. Усть-Ордаһаа ВАРК-ын вице-президент Г.Н. Богданов, Агын округһоо ВАРК-ын вице-президент Э.Ч. Чимитдоржиев гэгшэд ажал хэрэгүүд тухайгаа тоособо.

Саашадаа съездын хүдэлмэриэ А.Ч. Нимаева хүтэлбэрлөө.

Эдэ элдхэлнүүдэй удаа зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ. Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съезд мүнөөдөр хүдэлмэрээ үргэлжэлүүхэ.

Б.ОРБОДОВА.

АРАДАЙНГАА АША ТУҢАДА

Үргэн ехэ хуралдаанай нээгдэхээ байһантай дашарамдуулан, Буряад Республикын Арадай Хурал Бүгэдэ буряадуудай хоёрдохи съездын делегадууды, тэрэндэ хабаадагшадые халуунаар амаршална. Россин, СНГ-гэй элдэб нютагуудта ажаһуугшадтай, гадаадын ороннуудһаа ерэхэн буряад үндэһэн яһатанай

түлөөлэгшэд энэ хуралдаанда хабаадажа байна. Буряад арады нэгэдүүлхын, һалбаран хүгжөөхын, тэдэнэй ажана тайбанаар ажаһуухын, соёлыень али бүхы талаарнь хүгжөөхын аша туһада үрэ түгэсөөр хүдэлхыень хүсэнэбди.

Паяхан табан жэлэйнгээ оие тэмдэглэһэн Бүгэдэ

буряадуудай үндэһэн соёлой хүгжэлтын эблэлдэ Буряад Республикын Арадай Хурал али бүхы туһаламжа үзүүлхээр, үндэһэ яһатанай хоорондын эблэрэлы, тогтууритай байдалы саашадань бэхижүүлхээр бэлэн.

М. И. СЕМЁНОВ,
Буряад Республикын
Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ.

РОССИН БУДДЫН ШАЖАНТАНАЙ ШЭНЭ УСТАВ ЗУБШЭГДЭБЭ

Россин Федерацийн Буддын шажантанай Түбэй нэгэдэлэй Хурал үсээлдэр Ивалгын дасанда болобо. Тэндэ зүбшэн хэлсэгдэһэн гол шухала асуудалнь гээбэ, Россин Федерацийн Буддын шажантанай Федеральна нэгэдэлэй Уставай проект болоо.

Буряад ороной, Агын Буряадай автономито округой, Санкт-

Петербургийн дасангуудай шэрээтэнэр, Тывагай, Москвагай, Усть-Ордын Буряадай автономито округой буддын шажантанай бүлгэмүүдэй түрүүлэгшэнэр, мүн дасангуудай шэрээтэнэртэй, бүлгэмүүдэй түрүүлэгшэнэртэй халматуд бүриһөөнь хоёр-хоёр түлөөлэгшэ хуралда хабаадаха гэжэ урда тээн мэдээсэгдээ һэн.

Н. ДАБАЕВ.

МОСКВАДА ҮНГЭРГЭГДЭХЭН БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ҮДЭРНҮҮДТЭ ХАБААДАГШАДТА

Хүндэтэ ханинар!

Москва хотодо үнгэргэгдэжэ байһан Буряадай үдэрнүүдтэ хабаадагшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб. Танай Республикыг хуби заяан энэ хүшэр хүндэ үе сагта демократическа ба экономическа хубиллтануудай замаар дабшажа ябадан манай Эсэгэ ороной арадуудай хуби заяантай таһаршагүй холбоотой. Москва хотодо таанадай бэлүүлжэ байһан хэмжээ ябуулганууд энэниие элэрхэйлэн гэршэлнэ. Эдэ үдэрнүүдэй үедэ таанад Буряад ороной амжалтанууды тодо хурсаар харуулха байнат.

Хэдэн зуун жэлэй хугасаа соо Буряад ороной арадуудай онсо өөрсэ соёл Түб Азийн арадуудай эртэ урдын соёл болбосоролтой таһаршагүй холбоотой байгаа. Танай хизаар нютагай арадуудай олохон ёһо заншалнууд, гурим заршамууд онсо өөрсэ юм.

Олон үндэһэ яһатанай ажаһуугашые һаань, Буряад орон эрхэтэдэй эбэй ёһоор, амгалан тайбанаар ажаһуулгын нютаг байгаа, мүнөөшье байһаар.

Буряад Республикын үдэрнүүдэй москвагайхидта, Россин нийслэл хотын айлшадта удаан саг соо һанагдаха байһандань найданаб.

Үдэрнүүдтэ хабаадагшадта, Буряад ороной бүхы арад түмэндэ һайн һайханиие, зол жаргалые хүсэнэб.

Россин Федерацийн Президент
Б. ЕЛЬЦИН

ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ УУЗААГА

Бүгэдэ буряадай үндэһэн соёлой эблэлэй вице-президентнүүд Б. Д. Баяртуев, Г. Н. Богданов, Э. Ч. Чимитдоржиев гэгшэд республикын газетнүүдэй, радио болон телевиденийн журналистнуудтай уулзажа, Бүгэдэ буряадуудай II съездын яагаад үнгэргэгдэхэ тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөжэ үгэбэ. Түрүүшын съездһээ хойшо үнгэрһэн табан жэлэй туршада болоһон хубиллтанууд, үндэһэн соёлой эблэлэй ябуулган ажал хүдэлмэри тухай Б. Д. Баяртуев тобохоноор мэдээсээ. Тиихэдээ мүнөө үнгэргэгдэхөө байгаа ээлжээтэ съезд дээрэ үндэһэн соёлоо, түрэл хэлээ хүгжөөлгын, буряад арадай нэгэдэлгын болон бусад асуудалнууд зүбшэгдэхэ юм гэжэ тэрэ онслоо.

Хамта дээрээ съездэ 304 делегат хурагдаа, гадна зуу гаран хүн уригдаһан байха юм. Россин Правительствын, Гүрэнэй Дүүмын түлөөлэгшэд, манай хүршэ Монголһоо, Тыва, Хальмаг, Яхад (Саха) республикануудһаа айлшад байсаха, Камчаткада, Киевтэ, Москвада, Санкт-Петербургда болон бусад хотонуудта ажаһуудаг буряадуудай нютагай

эблэлнүүдэй хураамалнууд ерэхэ байна.

Журналистнуудай асуудалнуудта харюусахадаа, съездын түрүүшын үдэр ВАРК-ын президент Д.-Н. Д. Дугаровай тоосоото элдхэл, вице-президентнүүд Г. Н. Богдановай, Э. Ч. Чимитдоржиевтай нэмэлтэ элдхэлнүүд зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. Хоёрдохи үдэринь делегадууд болон съезддэ хабаадагшад хубааржа, секциүүдтэ хүдэлмэриэ үргэлжэлүүхэ, удаань дахин булта сугларжа, хурадаанай дүнгүүдые согсолхо, шийдхэбэринүүдые абаха юм гээд Б. Д. Баяртуев тэмдэглэбэ. Съездын хүдэлмэриэ олондо мэдээсэжэ байхая ИТАР-ТАСС-ай, "Комсомольская правда", "Российские вести", "Новости Монголии" газетнүүдэй, "Буддизм" журналай хүдэлмэригшэд мэдүүлэнхэй, мүн съездын үедэ М. Очировай хүтэлбэри доро хэблэлэй түб хүдэлгэгдэхэ юм гээд тэрэ онслобо.

Съездын хүдэлмэри буряад ород хэлэнүүд дээрэ ябуулагдаха, хари хэлэнүүдһээ (англи, хитад) оршуулагшанар байха гээд хэлэгдээ.

С. РИНЧИНОВ.

Хабарай тарилгада хэр бэлдэнэб?

ТҮЛЭГДӨӨГҮЙ ҮРИ, ТӨӨРИНЭН МҮНГЭН

Хүдөө ажахын шухала асуудалнуудыг хараха республиканска штабай заседаниһаа

Мэнэ наял март нара гараа гэжэ нанан гэхэй, энэмнай хахадһаа холо үнгэршөөд, хабарай тарилгын эхилхэ хаһын үдэр бүхэндэ улам бүри дүтэлжэ, шахардуухан саг ерэбэ гэжэ үшөө дахин хануулна.

Тиимэхээ Республикын Правительствон дэргэдэ байгуулагдаһан оперативна штабта наяхан болоһон ээлжээтэ заседани дээрэ сулларашадай хэлэһэн үгэнүүдыг шагнахадашье, энэ талаар бодото байдалай баһал нилээд түүшүүрилтэй боложо байһаниие ойлгохоор хэн.

Энэ удаа Ивалгын, Загарайн болон Тарбагатайн аймагуудай ажахынүүдэй хабарай тарилгада хэр бэлдэжэ байһан тухай асуудал хэлсэгдээ. Буряад Республикын Правительствон Түрүүлэгшын Нэгдэхэ орлогшо В. К. Агалов заседаниие хүтэлбэрибэ.

Түрүүлэн Ивалгын аймагай захиргаанай гулваа Л. П. Бурков бодоод, ажахынүүдэйнгаа энэ жэлэй хабарай тарилгын үедэ ямар хэмжээнэй хүдэлмэри хэжэ түсэбтэй, мүнөө юу хэжэ байһан тухайн тогтожо хэлээ. Байгша ондо бүхэдэнь 13,581 гектарта таряан болон бусад ургамалууд таригдаха юм. Нёдондойхитой жэшэхэдэ, шэниисын, хартаабхын, огородой ургамалуудай тарилга зарим тэдн үргэдэхэ байна. Энэһинээ гадна город шадарай аймагайнда эндэхэ хүн зондо хартаабха тарихынь 700 гектар газар таһалжа, тэрэниенгэ хахалжа үгэхэ болон.

Урда жэлэйхитэй сасуулахда, овоц аяар 105 гектараар, тэрэ тоодо капуста 95 гектараар ехэ таригдахаар хараалагдана. Тэрэшлэн теплицэдэ хамта 51,3 мянган дүрбэлжэн метртэ овоц ургуулагдаха юм.

Хэнэйшье мэдэхээр, илангаяа эдэ ехэ газарта овоц, хартаабха таряжа ургуулхын тула трактор, машинаар айхалтар ехэ хүдэлмэри хэжэ, гадна баһал горитой минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ шухала болон. Тээ аймагай ажахынүүд тарилгада хэр зэргэ бэлдэжэ байна гэшэб? Энэ асуудалда Л. П. Бурков иигэжэ харюусана:

—Байдалмай хүндэхэн. Эгээл ехээр ханаа зобоохо юумэн—трактор, машинануудыгэ заһабарилга болон. Нэлгэжэ табиха шухала запас зүйлнүүдэй үгы дээрэнхэ аймаг соо хабарай тарилгын гол хүдэлмэри хэжэ гараха К-700, Т-150 түхэлэй хүсэ ехэтэй тракторнуудай оройдоол 68 процентнь бэлэн болгодонхой. Үшөө заһабарилгаагүй сеялкэ, анзаһан, культиватор гэхэ мэтэ олон даа.

Гадна хабарай тарилгын үедэ 675 тонно дизельнэ түлшээ, 383 тонно бензин хэрэгтэй хаань, мүнөө ажахынүүдэй оройдоол 100 тонно дизельнэ түлшээ, 52

тонно бензин абтанхай. Тэрэшлэн адагынь 3 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэрэгтэй. Тээ аймаг соо мүнөө нэгшье тонно үтэгжүүлгэ үгы байһаар.

Трактор, машинын запас зүйлнүүдыгэ, түлшээ, тоһо, минеральна үтэгжүүлгэ, үрэнэ худалдажа абаха гэхэдэ мүнгэн байхагүй. Үнгэрхэн жэлдэ ган гасуурта, үертэ дайрагдажа, аймагай ажахынүүд биратай ургаса абаагүй дээрэнхэ Эдээ хоолой федеральна корпорациин региональна жасада мүртэй продукци оруулжа, урьһаламжынгаа үри түлэжэ шадаагүй. Мүнөө аймагай ажахынүүд Эдээ хоолой корпорацида аяар 1,3 миллиард түхэриг мүнгэ үритэй дээрэнхэ, дахин урьһаламжа абаха хэлсээ баталха эрхэгүй хуунад. Оройдоол 3 ажахы даб дээрэ тиимэ хэлсээ баталанхай.

Загарайн аймагтаһье баһал иимэрхүү байдал тохёолдохой. Тэрэ мүртөө эндэ Ивалгын аймагайхида орходоо, 2 дахин ехэ—27,3 мянга шахуу гектарта хабарай тарилга хэгдэхэ юм.

Эндэхэ хүдөө ажахын управлениин начальник П. Ж. Дармаев эдэ бүгэдэ тухай заседани дээрэ мэдээсэл хэхэдээ, нигэжэ хэлээ:

—Хэды тингэбэшье хабарай тарилга хана сагтаа хэгдэхэ зэргэтэй. Бага сага арга боломжынь бии. Юуб гэхэдэ, аймагай олонхи ажахынүүд энэ жэлдэ илангаяа шэниисын, хара тарянай өөһэдэн үрэнһөөр хүсэд хангаданхай. Гансал Тайлсын совхоздо, таряшадай ажахынүүдэй Хүрбын эблэдэ—шэниисын, "Гигант", Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудта обёсой үрэнһэн дутуушаг. Аймагай ажахынүүд хоорондоо андалдаа хэжэ, дутуу үрэнһээ хүсөөхэ байна.

Имагал трактор, машинануудай заһабарилга ехэл бэрхэтэйгээр ябуулагдана. Даб дээрэ гансал таряшадай ажахынүүдэй Мухар-Талын эблэ техникээр гол түлэб бэлэн болгоо. ХХI партсьездын нэрэмжэтэ колхоз хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ трактор, машинануудта саг соонь бэлдэхэ аргатай. Тиэхэдэ таряшадай ажахынүүдэй "Дружба" эблэл, Тайлсын совхоз энэ талаар илангаяа хүндэхэн байдалтай.

Түбхын түрүүн тракторнуудай поршневой бүлэг, түлшын аппаратура, К-700, Т-150 түхэлэй тракторнуудай анзаһануудай эри, сеялкэнүүдэй үрэнэ гоожулдаг түхээрэлгэнүүд дуталдажа, заһабарилгыгэ хаатуулна. Эдэ бүгэдыг худалдажа абаха мүнгэн үгы. Аймагай 8 ажахын дүрбэнинь лэ Эдээ хоолой корпорациһаа мүнгэ урьһаар абахаар дахин хэлсээ баталаа. Бэшэнинь урда жэлэйнгээ үри түлөөгүй дээрэнхэ тиимэ хэлсээ

баталха аргагүйдэнэ.

Энэ хэлээшээнь юунэмэхэб гэхэдэ, Загарайн аймагта мүнөөдэрэй байдалаар хабарай тарилгын гол техникэ—тракторнуудайн оройдоол 59,1 процентнь, сеялкэнүүдэй—65,9, а н з а һ а н у д а й — 6 6, 4, культиваторнуудай 59,5 процентнь заһабарилгаа. Шэнгэн түлшээ, тоһодолгын хэрэгсэлнүүдэй нөөсшье тон бага.

Байгша ондо Тарбагатайн аймагта бүхыдөө 17,2 мянган гектарта ороһото, 7204 гектарта кулээтэй ургамалууд, 185 гектарта хартаабха, 85 гектарта овоц таригдаха байна. Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-колледж, хүдөө ажахын "Колос", "Дружба" хамтаралнуудһаа бэшэ ажахынүүд тарилгын үрэнһөөр яһала хангаданхай.

—Гэхэтэй хамта энэ жэлэй хабарай тарилгада бэлдэхэ хүдэлмэри хээзэ хээзэнэйхиһээ орёо бэрхэтэйгээр ябуулагдажа байна. Газар ороод байһан хабарай тарилгыгэ хана сагтаһ үнгэрэхын тула үлэнһэн нара үлүгтэйхэн болзор соо ажахынүүдта аяар 80 гаран трактор, илангаяа шилээд олон гэнжэтэ, мүн К-700, Т-150 түхэлэй тракторнуудыгэ заһабарилха хэрэгтэй. Тэрэшлэн 85 анзаһан, 48 сеялкэ гэхэ мэтэ олон машина, түхээрэлгэнүүд үшөө задагай хэбтэнэ. Хабартаа хүдэлгэдэхэ трактор, машинануудта адагынь 820 тонно дизельнэ түлшээ, 520 тонно бензин хэрэгтэй. Харин мүнөө ажахынүүдта оройдоол 152 тонно дизельнэ түлшээ, 100 тонно бензин абтанхай.

Тохёолдохон байдал тухай, хабарай тарилгада яаж бэлдэхэ тушаа аймаг соо яһалал хөөрэлдэнэ, али бүхы талаһаан хаража үзэнэ, арга боломжынгоо зэргээр тодорхой хэмжээнүүдынь абанабди. Тээ гол юумэн—мүнгэн лэ дутадажа, хайшаншье гэхын аргагүй,—гэжэ Тарбагатайн аймагай захиргаанай гулваа М. В. Михалев заседани дээрэ хэлэбэ.

Саашань республиканска штабай даалгабаряар эдэ аймагуудта шалгалта хэһэн комиссионуудай түрүүлэгшэнэр А. В. Пахеев ("Птицепром" гэжэ акционернэ эмхиин түрүүлэгшэ), Г. И. Тараев (Хүдөө ажахын болон Эдээ хоолой министрстын таһагай начальни), Б. Б. Ральдин (республикын Газарай нөөснүүдэй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо) гэгшэд өөһэдэнгөө ажагалта, дурадхалуудыгэ хэлэһэн байна.

Ямаршье ажахын таряшад, механизаторнууд хайшаншье гэжэ хаань, хабарай тарилга үнгэрэхэ хүсэлтэй. Байдалайнгаа хэды хүндэшье хаань, тэдэнэр өөһэдһөөнь дулдыдаха юумэ яһала хэнэ. Элдэб аргаар лэ

ажажынүүдыгэ мүнгэн сангаар туһалха хэрэгтэй гэжэ тэдэнэр һанамжыа хэлээ. Юуб гэхэдэ, мүнөө трактор, машинануудыгэ заһабарилха, тарилгын үрэнэ сэбэрлэхэ хүдэлмэрийн түлэг ябуулагдажа байхада, түлбэрийн түлөөгүйг гээд, энергетигүүд олохон ажахынүүдэй заһабарилгын мастерскинуудыгэ, тарянай тоогуудыгэ зайн галгүй болгохорхинхой. Баһа мүнгэ түлэнгүйг гээд, "Бурятнефтепродукт" ажахынүүдта түлшээ, тоһо үнгэнгүй хашана.

Республикын хүдөө ажахын болон Эдээ хоолой министр А. М. Шевченко, БурНИИСХ-ын директор Б. И. Николаев, Эдээ хоолой федеральна корпорациин филиалай директор Ю. А. Бавыкин, "Бурятнефтепродукты" гэжэ акционернэ бүлгэмэй генеральна директорэй орлогшо К. П. Романова, республикын Финансын министрстын агропромышленна комплексдо мүнгэ һомолхо таһагай начальни М. В. Степанова, Буряад Республикын Правительствон Түрүүлэгшын Нэгдэхэ орлогшо В. К. Агалов гэгшэд хэлсэгдэхэн асуудалнууд тушаа өөһэдэнгөө һанамжануудыгэ хэлээ.

Эдэ бүгэдэнһөө ямар тобиһолол хэхээр бэ гэхэдэ, юунэйшье боложо байбал, хэды ехэ бэрхэнһээл, хангалтануудай тохёолдоошье хаань, хабарай тарилгын хүдэлмэригэ яаха аргагүй хэхэ хэрэгтэй гэжэ хүн бүхэн ойлгоно. Тиигэбэшье нэгэ талаһаа, ажахынүүдэй эдээ хоолой зүйлнүүдыгэ тушаахабди гэжэ хэлсээ баталжа абанан урьһаламжыа бусаадаггүй байхадам яахаб? Нүгөө талаараа мүнгэ зөөрээр хашагдажа, ажахынүүдэй хабарай тарилгада бэлдэжэ шадаагүй хаань, баһал хайшан гэхэб? Тэдэндэ мүнгэ үгэжэ туһалха арга боломжо гүрэндэ оройдоо үгы гү? Юрэдөөл асуудалнууд олон даа.

Тэрэшлэн Буряад Республикын бюджетһээ хабарай тарилгада бэлдэхэ хэрэгтэ, 4 миллиард түхэриг мүнгэн үгтэхэ гэжэ шиидэхэбэрийн абтаһаар, нилээд саг үнгэрбэ. Тээ мүнөө хүрэтэр тэрэ мүнгэниин ажахынүүдта хүрээ ошоодүй. Энэ заседани дээрэ хэлсэгдэхэнэй ёһоор ойлгоходо, республикын Финансын министрство тэрэ мүнгыгэ оложо, Эдээ хоолой корпорациин филиалда дамжуулаха, тэрэн аймагуудай захиргаануудтай хэлсэжэ, ажахынүүдта хубааха, тодорхой хэлсээнүүдыгэ баталха юм ха. Тиигэжэ тэрэнэйнь эсэстээ ажахынүүдта хүрэтэрнэ хэды саг үнгэрэхэ гэшэб? Хабарай тарилгада бэлдэхэ хүдэлмэри хүлээхэ гү?

М. НАМЖИЛОВ.

ЗЭЭЛИЭЭ БУСААХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Үнгэрхэн харын хуушын үдэрнүүдэй нэгэндэ үнгэргэгдэхэн Хэжэнгын аймагай захиргаанай гулваа С. Ц. Цыреторовой хабаадалгатай үйлдбэрийн суглаан дээрэ Эдээ хоолой корпорацитай баталһан хэлсээнэйнгээ, мүн аймагай захиргаанай зүгһөө абанан үринүүдээ тэхэрюулэн бусааха тушаа шухала асуудал харагдан байна. Семён Цыдыпович энэ суглаа нээхэдээ, Эдээ хоолой зүйлнүүдтэ үгтэхэн урьһаламжын гол үүргэ, үригэ саг соонь һөөргэнь бусааха ба энэ жэлдэ корпорацитай хэлсээ баталха асуудалнууд тушаа тогтожо хэлээ. Бата бэхэ, томохон ажахынүүд үригэ түлэхэ, Эдээ хоолой корпорацитай намартаа эдэ хоолой зүйлнүүдээр һөөргэнь бусаахаар хэлсээ баталха аргатай. Бишыхан фермернүүдэй ажахынүүд тоһо түлшээ, үрэнэ хүрэнгэ, запас хэрэгсэлнүүдыгэ, үтэгжүүлгэ гэхэ мэтыг худалдажа абахаар аймагай захиргаантай хэлсээ баталхадаа, ажахынгаа эд зөөри залог болгожо үгэхөөр хэлсээ хэхэ болон. Тиихэдээ үригэ һүүдэнь түлэжэ шадаха гүб гэжэ һайсахан бодомжолжо үзэхэ ёһотой гэжэ тэрэ түгэсхэлдөө хэлэһэн байна.

Удаань би үгэ абахадаа, товарна урьһаламжыа мүнөө бусааха аргатай ажахынүүдыгэ нэрлээ һэм. Эдээ хоолой корпорацида аймаг аяар 300 миллион түхэриг үритэй байһан зандаа. Үригэ түлэжэ шадаагүйшүүд мүнөө жэлдэ тэдэнэртэй дахинаа хэлсээ баталхань угаа хүшэрхэн. Хэлсээ баталһан ажахынүүд корпорациһаа бага найдамтай тоһо түлшын материал, запас хэрэгсэлнүүдыгэ, үрэнэ хүрэнгэ, техникэ, үгэгжүүлгэ абаха аргатай болон билүү. Энээниие бидэ бултадаа һайн мэдэнбди.

Хизаарлагдан харюусалгатай "Хэжэнгэ", "Могсохон" нүхээсэлнүүд, хүдөө ажахын "Ородой-Адаг" кооператив болон бусад ажахынүүд хэлсээнһээ гадуур таряа тушаалан байна. Корпорацида ехэһэн үритэй ажахынүүдтай тоодо: хүдөө ажахын Леонувкин "Вознесенский" кооперативууд, хизаарлагдан харюусалгатай "Хара-Шуг" нүхээсэл, хамтын "Харгана" ажахы гэгшэд ороһон.

Хүдөө ажахын Михайловкин предриятиин директор Д. Д. Цыренжапов, Дээдэ-Хэжэнгын захиргаанай зайһан М. Г. Дондоков, фермер П. Я. Базаров болон бусад үгэ хэлэхэдээ, ажахы, хүдөөгэй захиргаан бүхэнэй байдалтай дүтөөр танилсажа, үритэй ажахынүүдэй арга боломжынь эдирүүхэ, тарянай орондо ондоо продукцинуудыгэ тушааха гэхэн дурадхалуудыг оруула. Энэ асуудалаар үшөө дахин һагдаа сугларжа хоорлодохоор хэлсэхэн байһабди.

А. ДОРЖИЕВ, Хэжэнгын аймагай хүдөө ажахын управлениин начальни.

Үнэ сэнгүүдэй асуудалнууд

ДАЧЫН ХАҢЫН УРДАХИ ГАЙХАЛ

Президентын ба Правительствон хэблэлэй албанай мэдээсэлһэнэй ёһоор, март нараһаа город шадар ябадаг поездуудай түлбэрийн сэнгэй тариф 1,5 дахинаар дээшэлбэ.

Дачын хаһын урда тээ ехэл тиимэһнэг мэдээсэл дууддаба

гээнэ ааб даа. Правительство оорынгоо абанан тогтоол соогоо предприятинууд, министрствэнүүд болон эмхи зургаанууд өөһэдэнгөө х ү д э л м э р и л э г ш э д т э , пенсиянернүүдтэй, илангаяа багаар тэдэхэдэһэн гэр бүлэдэ,

студентпэртэ ябаха биледень худалдан абажа үгэхөөр дурадхагдаа. Бүхы категориин хүнгэлэлтэтэй хүнүүдыгэ Социальна хамгаалгын министрство имэ биледүүдээр хангаха ёһотой юм.

Захиргаанай амаралтада

байһан, үгышье һаа, хэдэн нараар салин хүлһээ абадаггүй, дача дээрэнхэ гансал эдээ хоолой бэлдэжэ абадаг улэдта ехэл орёо болобо. Мүнгэшьегүй, ажалшьегүй хүдөөгэйхид город гү, али хүрэнэ аһанци хүрээ ошохошье угаа хүндэ байхань.

А. ДОНДОКОВ.

СОЦИАЛЬНА хамгаалгын Сургаануудай 1995 оной хүдэлмэрийн дүнгүүд ба 1996 ондо бэлүүлхэ зорилгонууд тухай" асуудалаар социальна хамгаалгын зургаануудай республиканска семинар-үблөөн хаяхан үнгэргэгдэбэ.

Эндэ түрүүлэн республикын хүн зоние социальна хамгаалгын министр С. Г. Ефимов элдхэл хэбэ.

- 1995 ондо ажабайдалнай хүнгэрөөгүйше хаа, социальна хамгаалгын албан ажалаа бүри байжаруулхын тула ехэ үүсхэл гаргана гэшэ. Саг соогоо бүхы арга шадалаараа пенси, тэдхэмжэ үгэхэөө гадна, үдэр бүри зоной гуйлтануудта, элдэб асуудалнуудта харюу үгэжэ, богони саг соошидхэхэ уялгаяа гүйсэд хайнаар дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Республикын зарим аймагуудта ажауугшад захиргаанай социальна хамгаалгын албанда найданагүй. Тиймэһээ сэхэ министерствэдэ хандана. Аймагуудай түб тосхондо, аймагай газетэнүүдтэ социальна асуудалаар зүбшэлгын таһаг нээбэл, хайн байгаа. Тийгэбэшье олонхи бэшгүүдэй асуудалнуудыг саг соонь шийдхэхэ арга олгогдохо хэн, гэжэ элдхэлшэ тэмдэглэбэ.

Үнгэрэгшэ жэл түрүүшынхэ үнгэргэгдэһэн социальна хүдэлмэрилэгшэдэй конкурс олон зоной анхарал татаа, үнэтэй сэтэй шангууд илагшадта барюулагдажа, ажалшаднай ехэ урмашуулагдаа. Тийгэбэшье ажалшад хаа хаанагүй дуталдана, удаан саг соо хүдэлхэн зон үсөөн. Нёдондо жэлдэ Бурядай гүрэнэй университеттэ социальна хүдэлмэрилэгшэды бэлдэдэг таһаг нээгээ. Гадна 31 хүдэлмэрилэгшэ дээдэ хургуулида хуралсалаа үргэлжэлүүлнэ, - гэжэ С. Г. Ефимов мэдээсэбэ.

С о ц и а л ь н а хүдэлмэрилэгшэдэй Москва хотодо үнгэргэгдэхэ съездэ шийдхэгдээгүй олон асуудал шангаяа гүрэнэй алба хаагшад тухай асуудал хэлсэгдэхэ аабза гэжэ министр хэлэбэ.

Суглааргшадтай урда Кабанскын аймагай захиргаанай гуавагай орлогшо А. В. Пермяков хүндэ үбшэндэ дайрагдаһан хүнүүдэй асуудалаар хайн зүбшэл дурадаа. Тус аймаг нёдондо жэлдэ үхибүүдэй саа үбшэ эмнэгшэдые Москваһаа уриһан байна. Харгын гаргашы, байрын түбэриие эмшэдтэ түлэхэ тухай хэлсээ баталаа хэн. 16 үхибүүды, тэдэнэй дундаһаа олон үхибүүдтэй гэр бүлын 3 хүүгэдые түлбэриггүйгөөр эмнүүлэбди гэжэ Анатолий Васильевич хэлээ. Мүнөө март барада эмшэд дахин ерэхэ түсэбтэй юм. 50 үхибүүд эмнэлгэдэ орохо списоктэ бэшэгдэнхэй, хүршэ аймагуудаһашые нютагай зон хүүгэдые эмнүүлэхэ тухай гуйлта эльгээнэ. Хэлсээ баталхада,

манай ажауугшадта хүнгэн болоно, мунгэнэйшые талаар хямда гэжэ А. В. Пермяков тэмдэглээ.

Э Р Э М Д Э Г зоние хамгаалха асуудал зүбшэн хэлсэлгые үргэлжэлүүлэн, "Преодоление" гэхэн эблэлэй түрүүлэгшэ, Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соведэй депутат Э. Х. Будаева үгэ хэлэбэ. Тус эблэлэй ажабайдал тухай хөөрэхэдөө, 1995 ондо эрэмдэг бээтэй зондо тусхай гэр барилаа эхилээ гэжэ баярлама мэдээсэл хүргөө. Энэ гэрэй ашаглалгада 1996 ондо homologдоһон 800 миллион түхэриг үшөөл хүрэхгүй байна гэжэ хэлэбэ. Гадна Японтой, Урда-Солонгос гүрэнүүдтэй хэлсээ баталжа,

хамгаалгын таһагай ажалшадтай байдал тухай хэлэгдээ.

А В Т О М А Т И К Ы Н онол Арга хэрэглэхэдээ, ажалнай ехэ хүнгэрөө гэжэ Прибайкалийн социальна таһагые даагшын орлогшо В. С. Первалова тэмдэглэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ 4 дахин бүхы пенси, тэдхэмжэ шэнээр тоологдоо. Президентын Зарлигай гаргагдаһаа 2-3 үдэр урид манай албанда мэдээсэгдэбэл, баһал хайн байгаа. Пенсийн мунгэ түлэлгэ хожомдожо, харын тоосоон оройтоно, үдэр, хүнигүй хүдэлхэ баатай бологдоно. Манай хүдэлдэг таһалганууд багаханууд, уйтан. Нэгэ таһалга соо 7-8 хүн хүдэлхэ баатай

Арад зоной аша туһада

ХАРЮУСАЛГАТАЙ АЖАЛАА ГҮЙСЭД МЭДЭРЭН...

инвалидуудай хуушархан машина абаха арга олохыень республикын Социальна хамгаалгын министрствые гуйһан байна.

Социальна хамгаалгын таһагһаа эрэмдэг бээтэй зондо коляскануудые үгэхэдөө, хэрэггүй болоходонь, һөөргөн бусааха гэхэн тусхай документ соо гар табиолуха хэрэгтэй гэжэ Эржена Хыпниктуевна дурадал оруулаа. Юундэб гэхэдэ, социальна хамгаалгын таһагһаа абтаһан коляскануудые бээ муутай зондохэдэн дахин үнэтэй болгоод худалдана гэжэ мэдээсэбэ.

Бурядай гүрэнэй университеттэ социальна хүдэлмэрилэгшэды бэлдэдэг таһаг нёдондо жэлдэ нээгдэһэн юм гэжэ энэ дээдэ хургуулийн ректор С. В. Камыков хэлэбэ. Энэ таһагта 40 оюутад хурана, тэрэнэй 18-ниинь хотодо ажауудаг. Мүнөө жэл тус таһагта аймаг бүхэнһөө оюутадые абаха зорилготойбди. Юундэб гэхэдэ, хотын оюутад хуралсалаа дүүргэд, хүдөө шотаг хүдэлхээ ошохо гэжэ найдалтагүй. Тийгэбэшье социальна хүдэлмэрилэгшын статус хуулита ёһоор тордорхойлогдоогүй, гэжэ Степан Владимирович ханамжаяа хубалдаа.

Мүнөө үедэ Росси дотор 120 дээдэ хургуули "социальна хүдэлмэрилэгшэ" гэхэн мэргэжэлтэды бэлдэнэ. Эндэ социальна управлени, практическая технологи, мунгэн һан ба туһаламжын гурим гэхэ предмедүүдые заадаг юм. Олонхи дээдэ хургуулинуудта заочно хуралсал нээгдэнхэй.

Гэбэшье социальна хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ гол түлэб пенсиин мунгэн, хүүгэдэй тэдхэмжэ, ветеранууд тухай Хуули, социальна

болонобди. Үдэр бүри хүнэй орожо, гаража байхада, хүдэлхэнь ехэ хүндэ" гэжэ Валентина Семёновна хэлээ хэн. Гэбэшье харюусалгатай ажалтай байһанаа гүйсэд мэдэрэн, социальна хүдэлмэрилэгшэд хапанжатай оролдосотойгоор уялгаяа дүүргэнэ.

Мүнөө пенсиин мунгэн хорёод үдэрөөр хожомдожо үгтэнэ гэжэ оройной Пенсионно жасын Буряад Республикын таһагые эрхилэгшэ П. А. Улаханов хэлэбэ. Июль һарада пенси 25 процент нэмэхэ гэхэн Зарлигай гарахада, ажалай салын энэ хэмжээнэй зэргэдэ хүрөөдүй байгаа. Гадна хүдөө ажахын, предпритинуудай болон эмхи зургаануудай хоорондох мунгэнэй харилсаан, хоорондын тоосоон удааруулагдажа эхилээ.

З У Ъ Л О О Н Ъ Й түгэсхэдэ Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ А. В. Потапов үгэ хэлэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ бюджетдээ трансфертээр социальна туһаламжада 276 миллион түхэриг мунгэн homologдоһон байна. Мүнөө жэлдэ энээндэ трансфертээр 865 миллион түхэриг гаргашалхые түсэблөө. Январин нэгэндэ бюджетэй талаар 3,5 харын мунгэнэй үри тоологдобо. Февраль һарада Россин Правительствын комисси энэ хүдэлжэ, мунгэн урьһаламжа үгэхэ шийдхэбэри гаргаа гэжэ Президент хэлэбэ. Гадна социальна хүдэлмэрилэгшэдэй статус тухай дурадалхые А. В. Потапов мүн лэ дэмжэһэн байна.

Хоёрдохи үдэрын хүүгэдэй зунай амаралта тухай, пенсионно, социальна талаар хамгаалха асуудалнуудаар семинарнууд үнгэргэгдөө.

Е. ЦЫБЕНОВА.

Ш А Т Н А А

Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба:

Алексеев Николай Михайловиче - автомашины жолоошон.

Тарасов Иван Ивановиче - управлениин начальник.

Багшалалгын, эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ үни удаан саг соо аша үрэ

е х э т э й г э э р хүдэлмэрилхэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной мартын 14-нэй Зарлигаар Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академийн доцент, хэлэбэшгэй эрдэмэй кандидат **Бадмаева** Лариса Батоевнае Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИН ДОЛООН ХОНОГ

Бүгдэ буряадуудай хоёрдохи съезд мартын 25-да нээгдэбэ. Энэ хуралдаан хоёр үдэр соо үргэлжэлхэ. Буряад Республикын Президент А.В. Потапов съездын делегадуудта, хабаадагшадта хандажа, амаршалгын үгэ хэлэбэ.

Буряад Республикын Правительствын заседани мартын 27-до болохо. Хабарай тарилгын хүдэлмэридэ ажахынуудай ямараар бэлдэжэ байһан тухай, Буряад Республикын 1995 оной хамтадхадамал бюджетэй гүйсэдхэл тухай, манай республикын газар дээрэ сэрэгэй албанһаа табигдаһан сэрэгшэдые гэр байраар хангалгын программые бэлүүлхэ тухай асуудалнууд энэ заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. "Газарай гүн дундахи баялигууд ба тэдэниие ашаглалгын гол ёһонууд тухай" Буряад Республикын Хуулиие болоулха, "Буряад Республикын оршон тойронхи байгааһые хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуулийн проект тухай асуудал мүн лэ табигдаха байна.

Республикын хотонуудай, аймагуудай, хуурин тосхонуудай өөһэдэгдөө хүтэлбэрилгын гулвануудтай семинар мартын 28-29-дэ үнгэргэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй. Аймагууд болон хотонуудай хургуулида ороодүй хүүгэдэй эмхи зургаануудта лицензи олголгын ба аттестацилгын асуудалнуудаар аймагууд болон хотонуудай эрдэм хуралсалай таһагуудай мэргэжэлтэдэй, финансын зургаануудай ахмад бухгалтернуудтай семинарнууд мартын 25-һаа эхилбэ.

1996 ондо гэр байра ашаглалгада оруулха, гэр байра барилгые үргэдхэхэ хэмжээнүүд тухай асуудалые хаража үзэхэ, коммерческэ банкнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй мартын 26-да болохо зүблөөндэ хабаадаха гэшэ республикын Президентын хүдэлмэрийн түсэбтэ оруулагдана.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В.К. Агалавай хүтэлбэрилдэг министрствэнүүд болон албан зургаануудта "Эдэе хоолой ороһон тухай" программа зохиохо хүдэлмэри ябуулагдана. "Агрпромышленна комплексн байдал тухай парламентын зүбшэлэгшэнүүдтэ материалнууд бэлдэгдэнэ. Финансын министрствэтэй хамта хоорондоо тоосоо хэхэ, урьһаламжанууд болон тэдэнэй түрэсэнүүдые, эд бараанай урьһаламжые түлэхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэнэ. Байгал нуур тушаа Правительственна комиссийн Москва хотодо үнгэргэгдэхэ хүдэлмэридэ Уһацай ажахын талаар комитет хабаадаха байна. Загарайн аймагай ой модоной жасын эзэдтэй, модо бэлэдхэгшэдтэй зүблөөн мартын 27-28-да зарлагдаба. Агнуурийн нөөсөнүүдые сахиха ба гамтайгаар хэрэглэхэ захиргаан Захааминэй аймагта агнуурийн газарай ямараар хэрэглэгдэжэ байһые шалгаха, браконьернүүдтэй тэмсэхэ шалгалтанууд хэгдэхэ байна. "Газар тушаа эрхэтэдэй Конституцияр хараалагдаһан эрхэнүүдые бэлүүлхэ тухай" Россин Федерацийн Президентын Зарлигые бэлүүлхэ программа гүрэнэй комитет зохиожо байна.

Буряад Республика болон Эрхүүгэй областын хоорондо экономика хэлсээ баталхын тула Экономикын министрство хүдэлжэ байна. Бюджетдээ homologдодог эмхи зургаанууд болон организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салын хүлхэндэ гаргашалагдаха гаргашанууд тухай тоосоо Финансын министрство бэлдэнэ. Архидарһанай продукциян түлөө тусхай зорилготой суглуулбарине хинаха, шалгаха тухай республикын Правительствода зорюулагдаһан мэдээсэлые гүрэнэй налогой инспекци бэлдэнэ.

Гуманитарна предмедүүдээр хурагшадтай олимпиада мартын 27-29-дэ болохо. Эдишүүлэй дунда хур харбалгаар Россин түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсөөн мартын 25-30-да, эхэнэрнүүдэй дунда волейболоор уласхоорондын мурьсөөн мартын 27-29-дэ болохо байна. Туберкулёзтой тэмсэлэй бүхэдэлхэйн үдэртэ зорюулагдаһан бүхэроссин эрдэмэй бүлгэмэй бурядай отделениин заседани мартын 25-26-да болохо.

Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л.П. Табалаевай ударидадаг албан зургаануудта "Востоксвязь" гэжэ акционернэ бүлгэмэй автоматическа уласхоорондын холбоо тогтоохо, эрдэм, техникын бүлгэмүүдэй ажал ябуулгые республика дотороо нэргээхэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Ашагта малтамалнуудай нөөсөнүүдэй талаар комиссийн заседани мартын 26-да болохо. "Байгалай федеральна программа бэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай" асуудалаар зүблөөн мартын 28-да Барилгын ба архитектурын министрствэдэ болохо.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Н. А. Астапенкин хүтэлбэрилдэг албан зургаануудта "Буряад Республика дотор предпритинуудые гүрэнэй мэдэлхээ гаргаха ба үмсэлхэ тухай" хуулида кубилалтануудые, нэмэлтэнүүдые оруулха тухай Хуулийн проект дээрэ хүдэлхэ байна. Москвада үнгэргэгдэһэн семинарай дүнгүүдээр зүблөө мартын 28-да республикын зөөрийн жаса үнгэргэхэ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэлбэлэй албан.

МАРТ харын эхинд, газраа дулааржа, гэр сарайн харабшануудхаа дулалдуулан. Баруун урда тээ, хэнэйшьеб газраа түлээ тайрахан "Дружба" хюрөөгэй абян даржаганана. Налбагар нооондоо дарагдашаан Мухтарнай тэнхээ алдахан хэбэртэйгээр абыашье гараха дурагүй, хэрэлсынгээ хажууда хэбтэнэ. Нэдэнхы сэнхир огторгойд нэгэшье үүлэн харагданагүй. Шаргал шара хабарай наранай шадал соогоо шарахада, үлгэн уужам дэлхэй үриез эхынэ энэрхы зөөлэн гараараа эльбэжэ байхан мэтэ ханагдаха юм. Тиймэ даа, хамаг дулаанай, зөөлэнэй эхин энээхэн "эхэ" гэнэн үгэһөө эхитэй.

Ханаа бодолдо абтанхай, элдэб юумэ ухаан соогоо үрхирүүлэн хуутарни, үдэшин таба болошобо. Нүүе! Яажа байна гэшэбиб, аяар таба болошобо, эжымни ажалһаа ерэхэ болобо. Мүнөөдэр Хэрэнэй автобус Тахархайд аорохон гэшэ гү? Тээсгэн амаралтада эрээд байхадам, үбэлэй, январь харын янгинама хүйтэндэ долоон модо газарта ажалдаа ябагаар гү, али шаргатай морёор хүрэхэ, яһала гуляа, зобоо бэлэйт, эжымни. Гүйдэлөөр байжа, галаа түлээд, сайгаа, үдэр шанахан шүлээ халаанаб. Хүнэй зайгүй байхада, гурбатай Туяанашье хээээ тээбимни ерэхэб гээд лэ, хүлөөрни орёолдоод халанай. Баарһамни, хара баганаа тээбимтээ байжа хурашаан ха юм. Уданшьегүй эжымнай эрээб. Одоошье Туяанымнай досоо наран гаража, тэрэ дороо тэнгэри оодэ хүрэхөөр бэлэн, тээбимнээ урда хойгуур гүйнэ. Эдэе хоолоо баряад, маанадайнгаа байхада, гэртэй газрахи ажаллаа хэхэ гэжэ оролдоһоор байтарын, үдэшин 10 цаг болохо.

- Угы, эжы, Та эртүүр унтаж, бээ амаруулхаяа янабта, - гэхэдэ, яшье дуулахагүй. Иигээд лэ үдэрһөө үдэртэ. Амаралтын үдэрнүүдтэ амарх юм аабы гэжэ ханахад, бүришье сүлөөгүй болошохо.

- Гэрэй ажал гэжэ барагдаха бэшэ, - гэжэ хэлэхэнэнь бэшэ юмэ дуулахагүйш.

ХАРИН энэ үедэ бурхнай хэзаяхан наһан хүлгөөтэ үе сагай үймөөн соо эрьелтэггүйгөөр, сахилгаан

юм гүб? Хүүгэдэй хуушан сээрлигтэ сугажалажа байхан нүхэдөөрөө уулзаад, элдэб һонин ушарнуудые ханан, дурсан энеэлдэн хуушьяетнай нэгэтэ бэшэ дуулаа хэнби. Теэд алишье ажалда хүдэлхэдөө, хамаг ханаа сэдхэлээ табин, һонор ухаагаараа, сэсэн мэргэн үгөөрөө, ажалша зангаараа олоной дундаһаа омог дорюунаар шалгаран гаранат.

- Эжы, Та юундэ гэгтэ соёлой байшание даагышын

энхэргэн тээби...

Нарата хайхан дэлхэй дээрэ ами үгэдэг агаар мэтэ эгээл сэнтэй, эгээлдүтэ эжы тухайгаа хөөрөжэ байхадаа, али нэгэн шухала юумэн гү, али ушар тухай дурдахаяа мартажархина аа гүб гэжэ зүрхэ сэдхэлни хүдэлнэ. Эжыдээ ямар бэлэг барихамни? Баглаа сээсэг баряа хаамни, сагайнгаа ерэхэдэ, хатажа, үнгэ зүһөө алдаха, хоншуухан үнэртэй духи гү, али

"ХАЛУУХАН ЗҮРХЭНЬӨӨНЬ..."

түргөөр ошоно... 25 жэлэй саана, залуухан гүлмэрхэн наһандаа, зол хубияа золгожо, наһанайнгаа нүхэртээ нэгэдээ. Алтан гуламтадаа галаа тахижа, энхэ амгалан, айлай зэргын айл боложо мүндэлөө. Уданшьегүй хүхюу хөөрхэн хүүгэдые түрэхэ, хүн түрэлтэнэй эгээн ехэ зол жаргал, хэшэг буянда хүртөөт. Гурбан хүүгэдэйнгээ алтан дэлхэйдэ мүндэлхын түлөө гурба дахин ами наһангаяа адли тэмсээ һэнга.

Хүүгэдээ үлдэхөөнгүй, дааруулангүй, хүнэй хэмдэ хүргэхэ гэжэ, хэдэн ажал һэлгэн ажалашьяетнай бидэ мэдэнэбди. Арбаад гаран жэл соо Тахархайн соёлой байшание даагышаар ажаллахадатнай, балшар наһанһаан эхилжэ, һайндэр бүхэндэ тайзан дээрэ хатар табижа байһамни мүнөөшье болотор саг үргэлжэ ханагдан байдаг. Заахан аад лэ, яажа гансаараа дуулахаа эшэдэг, айдаггүй байгаа юмбиб? Али эжымнээ ойрохоно байхадаа, зоригтойгоор дууладаг байгаа

ажалһаа болёод, сомондо ажаллахаяа орообта? - гэжэ нэгэтэ асуухадам:

- Угы, хаба шадал соогоо арбаад гаран жэл ажаллаһамни болоо. Энэ ажалда залуушуул хүдэлхэдөө таарамжатай. Эжышни ходо залуу ябаха бэшэ ха юм, наһамни ябажал байна. Элдэб найр наада үнгэргэхэ гээд, урагша хойшоо ябахадаа, бээмни эсэсэнэ, - гэжэ урдаһаам харюусаа хэн. 1989 оной үеэр хургуулида хуража ябаһан намдаа энхэргэн хайрата эжымни үшөө залуу зандаа ханагдадаг хэн.

КЛУБАЙ ажалһаа болижо, сомондой нарин бэшэгэй даргаар ажаллаһаар, дүүрэн долоон жэл үнгэрбэ.

Сагай ошохо бүри, он жэлүүдөөр өршыхиеэ абана ха юм даа. Мэнэ хаяхан эдир залуушаар ханагдан эжымни үһэн бууралтажа эхилээ. Ерэгшэ хулгана жэлдэ 47-дохиёо сагаалба. Нарата энэ дэлхэйдэ хоёр зээнэрээ үргэжэ байхан

хубсаһа хунар бэлэглээ хаамни, баһал хуушарха, хахаршаха. Эдэ бүгэдэ сооһоо үргэһэн үрийнэ зол жаргал, элүүр энхые хүсэжэ хэлэһэн урин, налгай, зөөлэн үгэнүүд энэ үдэр эжыдэ эгээн ехэ бэлэг болохо гэжэ хананаб.

Энэ юртэмсэдэ дэлхэйдэ басаган боложо гүрөөд, эхэнэр хүнэй нангин уялга эрхим хайнаар дүүргэжэ ябаһандатнай, оршолонто дэлхэйн дээжые халуухан зүрхэнһөөнь хайрата Тандаа зориулааб, эжы.

Эжы!
Энээхэн хайхан үгэ соо
Хорбоо юртэмсын дулаан,
Эртын хабарай шубууд,
Эдир наһанайм дуунууд.
Эгээл энэ дороо
Эди шэдигтэй болоо хаа,
Эдлин хуудам талаараа
Эдирхэн наһыетнай
хануулан,
Эртын ургынуудые
бадаруулха хэм.
Д. ПИДУЕВА,
БГУ-гай окутан.

Улаан-Үдэ хотын Куйбышевай гудамжаар "Харбин" гэжэ кафеда 11 хүн хүдэлжэ байдаг юм. Директорынь Марина Родионовна Логинова. Эндэ дүй дүршэлтэй 5-дахи разядай тогоошод Валентина Юрьевна Дорохина, Татьяна Андреевна Хромых гэгшэд 9-дэхи ГПТУ дүүргэһэн.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тогоошон В. Ю. Дорохина.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮРЭ НАЙРАЙ ҺҮҮЛЭЭР...

Мүнөө мүнганэй хоморто хүдөөгэйхидтэ хурим түрэ хэхэ гэшэ гайтайл байна. Теэд үхибүүдэйнгээ гэр бүлэ болоходо, "гар хоонон хуунабди" гэнэн шалтаг баряад, тоонгүй байхын аргагүй бшуу. Тээмэндэ манай Тарбагатайн аймагай Ехэ-Хунила нотагта хурим түрэнүүд боложо, хоёр шэнэ залуу гэр бүлэ мүндэлөө. Эдэ дүрбэн Улаан-Үдэ хотодо байһанаа, нотагаа бусажа, түрэл гаралаа, нүхэдөө суглуулжа, баяр баясхалангай оршон байдалда хуби заяагаа ниилүүлбэ.

Саашадаа эдэнэрг гэр бүлэ болоод, хаана байрлаха, түбхинэхэ юм ааб гэжэ түрэлхидынэ ханаагаа зобоо юм ааб даа. Теэд залуушуулынэ нотаг дээрээ үлэхэ дурагүй, һөөргөө Улаан-Үдэ руугаа ошобо. Манай нотагай захиргаанай хүдэлмэрилэгшэдэй залуу үетэндөө анхаралаа хандуулаагүйдэ, хэн ерэхэ, энэ асуудал шийдхэжэрхихэб даа. Залуушуулайнгаа түрэл нотаг нугаяа орхижо, иишэ тишээ ажал бэдэржэ ошоходо, ханаанда ехэл муу байна.

Һүүлэй үедэ хүдөө нотагуудта ажалгүй үлэһэн залуу үетэн олошоржол байна. Зариманиинэ үбгэд, хүгшэдэйнгөө пенси дээрэ ажамидарна, архи уулганшье болоно.

Би нёдондо жэлэйнгээ дэбтэр хаража хуухадаа, олон юмэ ханаандаа бодожо, сэдхэжэ абабаб. 1995 ондо Ехэ-Хуниладамнай 12 түрэ болоһон байна. Тэдэнэй долоонийнэ нотагһаа гаража ошоо. Харин тэрэ жэлдэ хэды үхибүүд түрөө юм ааб гэжэ һонирхоходомни, энэ томо хууринда оройдоол 9 эхэнэр нарайлһан байба. Тиихэдэ 16 наһатайшуулаа гээгээбди. 1994 оной хуудануудые ираад үзэхэдэмни, баһал үхибүүдэй түрэлгэ үсөөрнэ, наһа баралга олошорно гэжэ ойлгохоор. Эдэ бүгэдэнһөө тобшолол хэхэдэ, нотагнай хүн зоноороо үсөөржэл байгаа юм байна. Теэд ажабайдал, саг сагаараа хубилдаг гээд ханаад, сэдхэлээ заһан, ажалаа хээд байханаа ондоо юун байхаб.

А. ВАСИЛЬЕВА,
 Ехэ-Хунила нотагай захиргаанай зайһанай орлогшо.

Яруунаһаа мэдээсэнэ:

БАГШАНАРАЙ СЛЁТ

Аймагай түбтэ үнгэрһэн залуу багшанарай слётто бүхы дээрээ 80-яад хүн сугларба. Аймагай захиргаанай гулваагай орлогшо В. В. Климов слёттой нээлтэ дээрэ үгэ хэлээ.

- Т ү р ү ш ы н х е э эмхидхэгдэһэн энэ слётнай заншалта боложо, жэл бүхэндэ үнгэргэгдөө хаа, һайн байгаа, - гэжэ В. В. Климов дурдахаб.

Эндэ сугларһан залуу багшанар дүй дүршэлөө андалдаа. Багшын ажалда мэргэжэһэн С. С. Цыреновагай, Б. Б. Содномдоржиевай, Д. Ц. Доржиевагай, Ж. Цыренжаповай ажалаа гүнзэгыгөөр, зохёохы ёһоор ябуудагы бэшэндэ жэшээ болгон тэмдэглээ. Аймагай түбэй 1-дэхи хургуулин багшанар олоной анхарал татаһан элдэб янзын конкурснуудта хабаадажа, һүбэлгэн ухаагаараа, хүхюун зугаа наадаараа бултада һайшаагдаһан байна. Тэрэ үдэшэ М. Шагдаровагай, Ц. Юмжитовэй, Ж.-А. Муханаевагай гүйсэдхэһэн уялгата хайхан дуунууд шэхэнэй шэмэг болобо.

Слёттой спонсорнуудые нэрлэбэл, "КамаЗ-түб", Эгэтын совхоз, "Дружба" колхоз, аймагай захиргаан, Буряадай Эрдэм нуралсалай министерство, олзын хэрэг эрхилэгшэд М. Шагдарова, Ц. Юмжитова мүн болоно. "Бэрхэ, дүй дүршэл ехэтэй багшанараараа Яруулымнай аймаг баянхан лэ байна", - гэжэ слётто уригдаһан айлшад тэмдэглээ бэлэй.

СААД УРГУУЛАГШАДАЙ КЛУБ

Яруунын аймагай хойто зүгэй нотагуудта ородогшье хаань, саад ургуулха, огород тариха дуратайшуул олон. Эдэнэр аймагай библиотекин дэргэдэ өөһэдын клуб байгуулаа. Эмхидхэгшэдэй нэгэн библиотекарь Цыпилма Цыбенова болоно. Һүүлэй үедэ яагаад огород тариха, саад ургуулха тухай номууд олоор хэблэгдэн гарана бшуу. Энээнэй хажуугаар соёлой байшанда огород таригшадта хэрэгтэй номуудай выставкэ эмхидхэгдэнэ. Клубай түрүүшын зүблөөн огородой эдээнэй рассада ургуулга, мүн рассадын газар бэлдэлгэдэ зориулагдажа, гэрэй эзэн эхэнэрүүдэй анхарал татаба. Түбэй 2-дохи хургуулин биологийн багша Зинаида Халько энэ эшээл үнгэргөө. Клубые эмхидхэгшэд гэшүүдэйнгээ тоо олошоруулхые оролдоно.

Э. БУДАЕВ.

Зураглал

БЭЭЭ ХАРУУЛЖА ШАДАА

Үзэсхэлэнтэ найхан энэ дэлхэй дээрэ жэгтэй һонин намтартай зон дайралдадаг даа. Иймэ хүнүүдэй бултан тухайнь хөөрэхэ арга боломжо үгы. Зарим даруу зантай зон наһанайнгаа харгы тушаа олонийтэдэ мэдүүлхээ зүрхэсэдэггүй, нүгөө зариман дуратайгаар хөөрэхэһөөшье гадна номууды, дурсалганууды бэшэдэг ха юм.

Үндэр наһатай, буурал толгойтой, олон дабаанууды дабажа, хүн зондоо туһалжа, үхибүүдээ хүл дээрэнэ гаргажа, аша зээнэрээ үргэлсэжэ байһан хүгшэн эжын, абанарай намтар эгээл һонирхолтой байдаг гэжэ мэдээжэ.

Иймэ хүнүүдэй нэгэн - Сэндэмэ Сундеевна Дугарова мүн болоно.

Сэндэмэ Сундеевна 1918 оной февралын 23-да Яруунын аймагай Хүшэгөөр гэжэ нотагта түрэнэ юм. Абаны Сундын Дугар, Сэндэмынгээ 5 наһатай байхадан наһанһаа нүгшэлэн, теэд эжынгээ хөөрөөгөөр абаяа һанагша бэлэй. Эжын - Шагжын Дарима гээд гурбан үхибүүдээ гансааран мурэдээрээ үргэжэ, хүл дээрэнэ табижа, зүб харгыдан оруулжа, 83 болотороо ябаа хэн. Үхибүүдэй дундаһаа Сэндэмэнь эгээл одхон басаганиинь. Бага наһанһаа хойшо хара ажал хэжэ, саашанхи үедэнь энэ мэдэсэнэ ехэ туһатай байба. Юундэб гэхэдэ, ажабайдал тэрэниие туршаха гэнэдэл ишэншье, тишэншье "нэшэжэ", элдэб бэрхэшээлүүды - томо "хаданууды" дабахыень зоригжуулан лэ.

11 наһатайдаа тэрэ Романовкын эхин нургуулида ороһон байна. Эндэ Буда Номгонович Цыренжапов багша үхибүүды түрүүшынхие үзэгтэй танилсуулаа хэн. Жэл хахадай хугасаа соо нуража дүүргээд, Нархатын нургуулида орожо, табан класс дүүргээд гараһан юм. Нархатада нуража ябахадаа, нэгэ айлайда байдаг бэлэй. Маслов Павел гэжэ корей яһатан, һамганиинь - ород. Сэндэмэ Сундеевна тэрэ наһанайн нүхэрые "тётя Наташа" гээд һанагша. Табан жэл соо тэдэнэр хамта байжа, нэгэ эдэ эдижэ, хайшан гээд шанартайгаар гэр будахаб, сэбэрээр хубсаһа угаахаб гэхэ мэтэ залуу басаганда ба гэрэй ажалда эгээл хэрэгтэй юумэндэ нураһан байна.

1935-36 онуудаар Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо (мүнөөнэй Иисэнгэ) ерэжэ, түлээшэн, үбһэшэнье болоод, хүдэлжэ эхилэн. Хамбы шэрэжэ ябадагышье байгаа. Уһанай хүрэхэдэ, Шэтэ, Багдарин, Маловск, Ципикан хүрэтэр шуурга бордоһон соогуур залуухан басаган гүрэнэй ашаа хэрэгтэй газартань абашажа тушаадаг хэн.

1938 ондо авиазавод шадар ФЗО-до (фабрично-заводской нурулсал) хабсаргагша болохын тула нурахаһаа ороһон байна. Энэ үе һанахадаа, Сэндэмэ Сундеевна энеэбхилэн һагад хөөрэдэг юм: - "Нэгэтэ ажалайнгаа үедэ, самолёдой дали соо ороод хүдэлжэ байтараа, тэрэн сооһоо гаража шадахаһаа болишобоб. Намтай минии нүхэр басаган - Сультимэй Бальжид гээд хүдэлдэг хэн. Тэрэни хүн зоние дуудаха гэжэ ошоһон аад, һөөргөө бусабагүй. Ажалай дүүрэхэ саг байгаад, мастернай гэртээ аришаһан байба. Харин би тиихэдэнь тэрэ дали соогоо хонохо болобоб. Бүхэли һүни хүдэлхэшье аргагүй байгааб. Нүхэди: - "Амидыгши?", - гэжэ бага сага тоншосогоон хонобо. Үглөөгүүр болоходо, мастер ерэжэ абараа хэн. Мүнөө һанаад энеэдэһэм хүрэдэг юм." Иимэрхүү ушарнууды Сэндэмэ Сундеевна оло һанадаг.

Дууладаг, хатардаг басагадуу 1939 ондо авиазаводһоо филармонидо тусхай шалгалтада уригдаһан байна. Тэндэ манай басаган олон хүнүүдэй дундаһаа онсо шалгаржа, филармониин оркестр соо 2-дохи хуур дээрэ наадаха болобо. Нэгэ хэды харын турша соо хуур дээрэ наадажа нураба. Уданшьегүй, Сэндэмэ Сундеевна 1940 ондо Москва хотодо болоһон Буряадай искусствын түрүүшын декадада хабаадалсаха зол хубитай байшоо.

Хүдөөгэй юрын буряад

басаган эгээн түрүүшынхие Москва хото ошоһондоо, Ехэ театр соо хотын харагшадай урда буряад зонийнгоо бэлиг шадабариенэ харуулһандаа баярлажа, бултанай амжалтын түлөө омогорхон ябаа хэн. Мүнөө иигэжэ дурсана: "Ехээр лэ баярлаа һэмди. Сталиниие, Ворошиловые, Будённыешье хараһан байнаб. Бидэнэрые һайнаар угтаашье, хүндэлөөшье. Тиихэдэ үндэр шанда хүртэжэ, Лениней орден театргамнай барюулан, үшөө хүн бүхэндэмнай 70-70 түхэригэй шан үгөөгшэ хэн".

Энэ ехэ айнай һүүлээр Сэндэмэ хуураа орхижо, түрэнэ нотагтаа бусаха гэнэн шийдхэбэри абанан байна. Уданшьегүй Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэдай эхилбэ. Ширираг залуу хүбүүд, эсэгэнэр албанда абтажа, бүхы хүндэ, хүнгэншье ажал наһатай зоний, үхибүүдэй, эхэнэрэй ээмдээрэнэ буугтаа.

Тэрэ үедэ Сэндэмэ Сундеевнае мфриной фермые даагшаар томилһон юм. Хэды хүшэршье һаань, бүхы эрэлхэг зориггоо эндэ гаргажа, эрхимээр хүдэлөө. Хаанашье, ямаршье ажалда бээ харуулжа шададаг бэлэй. Мүн хүдэлжэ байхадаа, 100 гүүнһээ 95 унага абананайнгаа түлөө үндэр сэглэлтэдэ хүртэжэ, "Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ шэн габьяата ажалай түлөө" гэнэн медалаар шагнагдаһан юм. Энэһэнһээ гадна үшөөшье ондоо ажал дайнай үедэ хэдэг хэн. 1943 ондо партида ороо.

Дайнай дүүрэхэдэ, хаана хүдэлөөгүйб даа: тугалшан, малшан, хонишон. Саашадаа Нархатада - эдэе хоолой контородо, больницада, Хоридо - магазинда наймаалагшаар, банкда кассираар хүдэлөө. 1958 ондо Яруунын аймагай Шэрэнги нотагта тоһоной заводой сепараторна пунктые даагша боложо томилогдоо хэн. Энэ газартаа 1973 он болотор амжалтатайгаар хүдэлжэ, наһанайнгаа амаралтада гараа бэлэй.

Мүнөө Улаан-Үдэ хотодо ажаһуудаг. Басаганиинь - Ринчин-Ханда - багша. Басагантаяа, хоёр зээ басагадтайгаа, гушатайгаа амгалан жаргалтай ажаһууна.

А. СУЛЬТИМОВА,
БГУ-гай IV курсын оюутан.

ЭДЭР УРАШУУТАЙ ОРОН

Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй-эдиршүүлэй уран бэлигэй ордоной элдэб кружогууд болон студинуудта республикымнай ниислэл хотын 3500 хүбүүд, басагад ябажа, өөһэд өөһэдынгөө һонирхолые хүгжөөдөг, саашадаа ажабайдалдань шухала хэрэгтэй мэргэжэл шадабарья олодог гэшэ.

Жэшээнэ, "Гоё найхание ойлгон мэдэрэлгэ ба һуудал байдал" гэнэн студия гол түлэб басагад ябадаг юм. Хүтэлбэрилэгшэ Марина Анатольевна Мельничук эльгэ нимгэнтэй, энэрхы найхан сэдхэлтэй эхэ мэтээр эдэнэртэ хандадаг байна. Энэ студия нуража байһан басагад элдэб кукланууды, нааданхайнууды бүтээдэг, тэдэндэ гоё найхан хубсаһа хунар оёдог юм. Эдэнэй урлажа бүтээһэн кукланууд, нааданхайнууд хүүгэдэй саад болон яслинуудта худалдагдадаг, заримдаа бэлэгүүдышье болгогдон баригдадаг.

Тус студия ябажа, элдэб хубсаһа хунар эсхэжэ нурахадаа, нааданхайнууды бүтээхэдэ, басагад наһанайнгаа мэргэжэл олохо аргатай байна. Саша Биева, Катя Хлебодарова, Надя Толстикина, Наташа Бадмаева, Оля Драгунова, Тая Угрюмова, Рита Морохоева, Рита Бальжинимаева болон бусад бэрхэ шабинарай тоодо ороно.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Рита Морохоева, Рита Бальжинимаева гэгшэд шэнэ куклануудта хубсаһа оёод, үмдэхүүлжэ байна; энэ студийн гэшүүд Саша Биева, Катя Хлебодарова гэгшэд гал улаан Хулгана жэлдэ зориулжа, хулгана-кукланууды бүтээнэ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Хурамхаанһаа мэдээсэнэ:

САГААН НАРЫН НАЙР

Аймагай түб Хурамхаан тосхоной "Водник" гэжэ соёлтой байшангай хүдэлгэрилэгшэдэй үүсхэлээр эндэ Сагаан нарын хугасаа соо һонирхолтой хэмжээгэ явууланууд үнэргэгдөө. Тэдэниие элхидхэн бэлүүлхэ хэрэгтэ Россин Федерациин болон Буряад Республикын габьяата багша Занабазар Сажинович Сажиновай нэрэмжэтэ лицей-интернадай багшанар олоороо хабаадалсаа.

Тус нурулсалгай элхидхэн арадай аман үгын ансамблиин гэцүүд Л. С. Эрдыниева, М. Ж. Мохоева, В. П. Батыева, буряад хэлэ бэишэгэй залуу багша Ч. О. Цыремтилов гэгшэд олоной анхарал татамаар концерт харуулаа, сугларагшадай магтаалда хүртөө.

Мүн тиихэдэ наһатай боложо, габьяата амаралтадаа гараһан Э. Р. Маладаева, С. Д. Дагбыева, В. О. Дугарова, С.

Ц. Семейцикова, Д. Б. Очирова гэгшэд Сагаан нарын найрта зориулагдан хэмжээгэ явуулагда эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тэдэнэр буряад эдээнэй элбэг дэлбэгые харуулан тусгаар стоблбэлдээ.

Арадай дуунуудышье эндэ эздэлээ, шогнааданшые дэлгээрээ. Энеэдэ зугаашье замхаагүй.

Конкурсдо хабаадан шалгарагшада дурасхаалай бэлэгүүд, шангууд барюулагдаа...

ҮБЭЛӨӨ ҮДЭШЭБЭ

Ородарадай үбэлые үдэцэгэдэ зориулагдан олон тоото хүн зоний хабаадалгатай найр наадан аймагай Могойто нууринда элхидхэн урилгайгаар үнэргэгдэбэ. Туснааданда Пахали, Майск, Шаманка, Хурамхаан, Гаарганотагүудай хүн зон эбтэйгээр ерэжэ, согтой дорюунаар һайндэрлэбэ.

Дуу, хатарай конкурсууд үнэргэгдөө. Гиир үргэлгөөр мурьсоон болоо.

Конкурс болон мурьсоондэ шалгаран, түрүү нууринуудые эзлэгшэдтэ шангууд баһа барюулагдаа.

ТҮРҮҮШЫНХЕЭ...

Мүнөө жэлдэ түрүүшынхэе Сагаан нарын найрнааданда аймагай бүхы нургуулинуудай нурагшадай дунда дуу хатар харуулжа, уран үгын уянтодые гэршлэгэдэ зориулагдан тусгаар мурьсоон аймагай түб нууриной соёлтой байшан соо боложо үнэргэгдөө. Энэ мурьсоондэ хабаадалсан, олохон хүбүүд, басагад, бэлиг шадабария харуулаа.

Мурьсоонэй дүнгүүдые гаргаад байхада, лицей-интернадай юһэдэхи классай шаби Жаргалма Будаева онсо шалгаржа, түрүү нуури эзлээ. Тэрээндэ сай уудаг сервис барюулжа, нурулсалдань амжалта хүсэбэ.

Хоёрдохи нуурида Хурамхаанай дунда нургуулин арбадахи классай нурагша Эльвира Галсанова гһраа.

Эдир "Гэсэрэй" нэрэ хүндын түлоо дэлгэрһэн мурьсоонд Хурамхаанай дунда нургуулин наймадахи классай шаби Александр Доржиев нэгдэхэ нуури эзлэбэ.

Түрүү нууринуудые эзлэгшэдтэ үнэтэ бэлэгүүд, шангууд барюулагдаа.

Г. БАДМАЕВ

АРШААН ХҮРТЭНЭН МЭТЭ...

"А Ба Ха-да сургагсан ашага лама багша мину..." гэжэ үрдань буряадуудай "Эхэ, эсэгын магтаал" соо хэлэгдэһэн байдаг. Багша хадаа зондоо хэрэгтэй эгээн шухала мэргэжэлэй нэгэн болоно.

Энэ мэргэжэлээр багшын дээдэ хургуулида нуража байһан оюутад нэн тула бидэ нэгэ харын туршада түрүүшынхиеэ педагогическа практика гараһан байнабди.

Энээнэй урда практика гарахадаа, мэргэжэлээрээ хэшээлнүүдые үгэжэ үзөөгүй, харин классһаа гадуур хүдэлмэриинь хээ һэмди. Тиймэһээ энэ практика "түрүүшын" гэхэдэ, буруу болохогүйл хаш.

Буряад хэлэ бэшгэй факультедэй гурбан оюутад - Зоригто Цыбиков, Мэдэгма Дашиева, би гэгшэд дээдэ хургуулида оложо үрднэн бэлиг шадабарияа мүлхээс өөрынгоо дүүргэһэн Яруунын аймагай Эгэтын-Адагайнгаа дунда хургуулида ошохо табига абажа, гэндээ наһан соогоо түрүүшынгээ хэшээлнүүдые үгэжэ эхилээбди. Хургуулида анхан бидэндэ буряад хэлэ, литература зааһан СССР-эй гэгээрэлэй болон Россин Федерациин эрдэм нуралсалай отличник, Буряад Республикын хургуулин габьяата багша Цырен-Ханда Жамсуевна Жамьянова манай хүтэлбэрилэгшэ байгаа.

Түрүүшын хэшээл... Ямар һонин гээшэб даа, үхибүүдтэ ном зааха болошоод байхада! Үни бэшэ, хаяхан лэ нурагша байхадаа, эдэ партануудай саана нуугша бэлэйб. Мүнөө өөрөө багшалхамни!.. Түрүүшынгээ хэшээл 9-дэхи классга буряад литератураар үгөө һэм. Үхибүүдые харахадаа, хээээб даа, би баһал иимэ ябааб гэхэн бодол досоошни мүнделэхэ. Тээд сагнай хизаарлагдаагүй эмнигтэл түргөөр гүйнэ бэшэ гү?

Багша болобол ходоодоо эрдэм мэдэсээс үргэдхэжэ, шэнэ юумэ мэдэжэ ябах гэхэн мэргэжэл. Тиймэһээ хэшээл бүхэнөө хайшан гээд бэ даа һонирхолтой болгохоёо оролдоо бологшэ һэм. Хаанашье ябахадаа үнгэргэхэ хэшээл тухайгаа ханаата болонхой, тэрээндээ жэжэ божошые һаа, хэрэгтэй зүйлнүүдые бэдэржэ ябахаш. Үхибүүд хэрэгтэй юумэ гансата ойлгохогүйшые һаа, муу юумэн болоходонь, удаан хадуужа абахадаа бэрхэнүүд агша. Энээн дээрэн үндэлжэ, хэшээлдээ энэ тэрэ шог үгүүлэлнүүдые хэрэглэн, байгша ажабайдалтай холбожо, нурагшадые эрдэмдэ хургаха нэдэлгэ гаргахал. Мүнөөнэй үхибүүдые анханайхитай жэшэхэдэ, тон абааншай. бүришые һаа, өөрэ болошонхойнууд. Гэнтэ ухаанайш оёорто ороогүй юумэ асуужархиг даа, яахабши? Ганса бэлэдхэл, бэлэдхэл, үшөө дахин бэлэдхэл.

Манай багшын ажаябуулга Сагааланай һайндэртэй тушаалдажа, "унаһан малгайгаа арбангүй" хүдэлхэ эрилтэ өөһөдгэмнай табигдаа. Анха урднгаа нангин ёһо заншал дэбжүүлжэ, бөхөр мэтэ арадайнгаа наадануудые наадажа ябахада, хэды гоёб даа.

Үхибүүдые дахуулжа хүтэлбэрихэнь бэлэн бэшэ, тиигэбэные сэдхэлдэ аятай. Үхибүүдэй эдэб абари зан мэдэгдэнэ, тэдэнтэй һайһаар харихаха шадабари нэмэгдэнэ. Багшанарай дунда, зон соо хүдэлжэ нурахань юутэйгүй. Хургуулин буряад хэлэ, литературын багшанар Цырен-Ханда Жамсуевна Жамьянова, Людмила Дашидоржиевна Жалсанова (завуч) гэгшэд: "Таринан ургамалһаа өөрөө амсахаш", - гэдэн, манай эхэ баярлуулаа һэн.

Бэрхэ шадамар багшанарай хажууда хүдэлжэ, бидэнэр аршаан хүртэһэн мэтэ, дүй дүришлөөнө хүртэхэмнай арсаһагүй. Юрэ багшалха теори үзэжэ байһанда орходоо, үнэн хүдэлжэ туршахада, тэд ондоо. Ажалдээрэ абьяас олдодог гэлсэгшэ. Иигэжэ түрүүшынгээ практикын түгэсхэлөөр хорин нэгэдэхи хабараа угтааб.

В. ДАШИНМАЕВ,
БГУ-гай 4-дэхи курсын оюутан.

ШЭНЭ ОНЬҺООР...

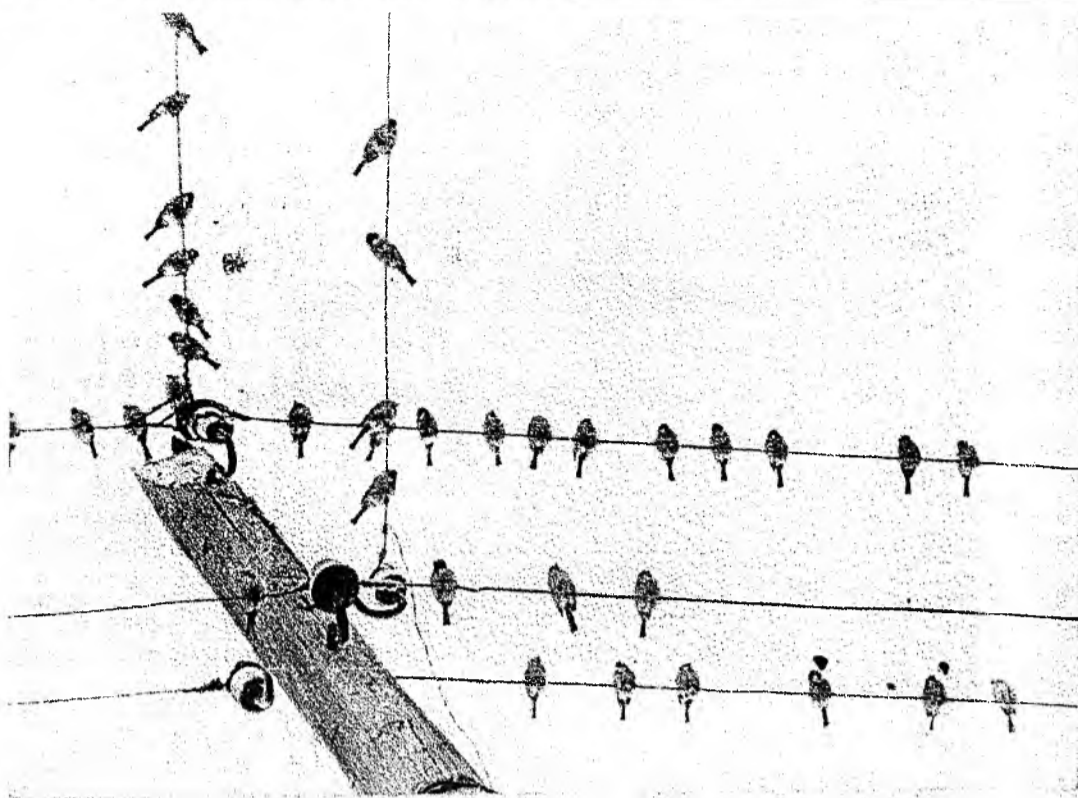
Республикын сүүдэй медицинскэ экспертизын бюро хаяхана өөрынгоо баян бэшэ техникскэ хэрэгсэлнүүдтэ компьютерна техникэ нэмээбэ. Бюджетһээ гадуурхи "Хуули ёһо" гэхэн жасын туһаламжаар экспертнүүд эрхим шэнэ техникээр хангагдаба гэшэ.

Мүнөө үеын тусхай зэр зэмсэг эксперт-криминалистнуудта үнинэй хэрэгтэй һэн. Энэ техникын аша туһаар арагһан үлэһэн хүүрнүүдые шэнжэлхэдэнь, ехэ үрэ дүнтэй байха. Бюрогой хүтэлбэрилэгшэд нэгэтэ бэшэ дээдын албан зургаануудта ба Арадай Хуралай депутатуудташые хандаһан байгаа. Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ В. И. Марков эршэмтэйгээр хабаадажа, тус техникэ абахадаһан туһалаа.

Харин мүнөө экспертнүүдэй ажал яһала хүнгэн боложо, наһа бараһан зоной хэдытэй байһыень, эрэ эмьён түргэнөөр илгаруулха аргатай болобод. Үшөө тиихэдэ үе мусөөрнь һалгажархиһан хүүрнүүдые шэнжэлхэ, шадаха-аргатай байна. Анхан иимэ шэнжэлгэнүүдые үнгэргэхэ арга үгы байгаа бшуу.

Экспертнүүдэй ажал компьютернуудай ашаар бага-сага хүнгэн болоошые һаа, нэмэжэл байһаниинь ханаа зобооно.

Манай корп.

Хабарай шэнжэ ерээл даа...

С. БАЛДУЕВАЙ фотозюуд.

СПОРТ

ТОБШОХОНООР...

НУР ХАРБАЛГА. Энэ зун Америкын Холбоото Штадуудай Атланта хотодо үнгэргэгдэхээ байһан Олимпиин наадануудай үедэ тэндэхи уласхоорондын спортивна лагерта манай оронһоо арбан эдир спортсмен ошохо байна. Тийн мүнөө тэдэниие шэлэжэ абалгын мурьсөөнүүд үнгэргэгдэжэ байнхай. Эдэмнай спортын мастерта кандидадһаа доош бэшэ нэрэ зэргэтэй, англи хэлэ һайн мэдэхэ байха ёһотой. Ньютагууд хоорондын мурьсөөн хаяхан Новосибирск хотодо дүүрбэ. Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетдэй оюутан, нур харбалгаар спортын мастер Дарима Ильюнова 6 хүнэй дундаһаа түрүүһуури эзэлжэ, Москвада үнгэргэгдэхэ түгэсхэлэй мурьсөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. Улаан-Удын 3-дахи лингвистическа гимназиин 11-дэхи классай нурагша, спортын мастерта кандидат Чимит Манханов 4-дэхи хуурида гараа.

Залуушуулай дунда нур харбалгаар республикын түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсөөн ВСГУ-гай хүнгэн атлетикын манеж соо болобо. 40 гаран хүбүүд, басагад

хабаадаһан байгаа. Тэдэнэр 70 метрһээ мэргэлһэн, КД-2 упражненээр 18 метрһээ харбаһан байха юм. Мурьсөөнэй дүнгүүдээр басагадай дундаһаа Эржена Банчигова онсс шалгарба. Тийгэжэ тэрэ республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхээ хүртөө. Хүбүүд сорһоо Владимир Федотов илалта туйлаһан байна. Александр Ошоров хоёрдохи хуурида гаража, Россин спортын мастерай норматив дүүргэбэ. Баяр Соктоев хүрэл медальяр шагнагдаа.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Шоссе дээрэ урилдалгаар Россин түрүү хуури эзэлхын түлөө мурьсөөн хаяхан Адлер хотодо дүүрбэ. Улаан-Удын гарнизонной сэрэгэй алба хаагша, уласхоорондын классай спортын мастер Наталья Соломинская 5 километрэй зайда урилдахадаа, 16 минута 08 секунда саг харуулжа, эрхим зургаанай тоодо оробо.

Хайрата басаган

Розалия Пурбуевнагай

сарһаа урид наһа бараһан ушараар Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Аппарадай хүдэлмэрилэгшэд эсэгэдэнь - дайнай ба ажалай ветеран П. Э. Ренчиновтэ гүнзгы шанала гашуудалаа мэдүүлнэ.

Мартын 27-до 13 часһаа Хахаловой нэрэмжэтэ үйлсын 3-даху гэрэй 10-дахи байраһаа хүдөөлүүлэгдэхэ.

Б-М. ЖИГИТОВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай уялганууды дүүргэгшэ С.Д.РИНЧИНОВ, РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНЦОГОЙЦ.Ц., ЖИГИТОВ Б-М. (харюусалгата секретарь), ОЧИРОВ С.Д., ПИНГАЕВ В.И. (хэблэгэй директор) САМБЯЛОВАТ.В.

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ,
Каландаринвиллин
үйлэс, 23. "Буряад үнэн"
газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2
хуудан хэмжээтэй.
Индекс 50901.
Хэблэг 4170.
Хэблэлдэ
тушаалдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн АО-до
газетэ хэблэгдээ.
Директорайнь телефон: 2-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор бүрдхэлдэ
абтанхай.
Заказ № 7729.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, таһагууд: нийтин-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэрини ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; орнуудын - 2-67-81; корректуриүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентүүд: Агинскда - 2-42-19; Закамескда - 30-61.

"Бурягня" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.